

ban igen valószínűleg, sőt a templom alaprajza ennek egyenesen ellentmond. Amit a múlt században a templomtéren láttak, az aligha lehetett más, mint a Lukács zágrábi püspök által 1501-ben alapított s a XVIII. században lebontott kápolnának az alapfalai. Egyébként ezt a kérdést is a falak lebontása alkalmával lehet majd végérvényesen megoldani, amikor majd a mostani barok főhomlokzat fala mögött a régi gót stílus templomfal fog előtűnni.

Ez a XV. századbéli gót stílus templom valószínűleg nem volt valami nagyon gazdag díszítéssel, méreteiben is szerény, egyhajós templom volt. Csupán az üres téglafalak maradtak meg abból a korból, még a minden bizonnyal nagyobb számban volt faragott kövekből sem maradt meg semmi. De remélhető, hogy a lebontandó falakból még fog napfényre kerülni néhány darab, mint amilyen az az egy darab ablak-béleletű, amely a keleti oldalfal lebontott végén látható a kibontott ablaknyílásban.

A törökök ezt a gót stílus templomot a mohácsi vész után elpusztították s akkor újra romokban hevert tovább 200 esztendőnél. Tetőzete leégett, boltozatai beszakadtak, tornya leomlott, ablakai kitöredeztek s csak a csupasz falak meredtek az égnek. Mikor aztán a törökök a szegedi várat feladták és Szegedről elvonultak s német őrség jött a török helyére, ezek a bizonyosan ideiglenesen befedett romot katonai raktárnak használták, zabot és lisztet raktároztak benne. A mi faragott követ a török még rajta hagyott, azt a német építtette be most az újra helyreállított vár falába, csakugy, ahogy Buda várában is cselekedte. De még ezt a romot is nagy veszedelem fenyegette akkor, mert a várerődítés tervezett kibővítése miatt le akarták rombolni a templomot is, úgy mint a régi városházát és a palánki városrész északi házsorait.

A városnak akkor, úgy látszik, nem volt szándéka a templomot újra felépíteni. A jezsuiták, akik akkor jöttek a városba, el akarván nyerni a Demefer-templom plebániáját, azt ígérték, hogy fölépítik a templomot, mit a város „száz esztendő múlva sem lesz képes fölépíteni.” De mégsem ők építették fel, mert nemsokára eltávoztak Szegedről.

A csongrádi típus.

A csongrádi gyilkos aranyifjúság társaságát szemlélve, megint bebizonyosodott egy régi tapasztalatom igazsága: A földmivelő elemnek (vagy mondjuk ki érthetőbben, a magyar parasztnak) hosszú útra van szüksége, amíg eléri a csiszoltság átlagos fokáig. Nem az intelligenciáját értem ez alatt, mert intelligens akkor is lehet, ha szögletes és darabos marad, csupán az elhelyezkedő-képességére gondolok fokozatosan följebb lévő társadalmi körökben.

Az igazi típust mi nem is ismerjük, azt kis helységekben, (valamikor mezővárosoknak hívták) és kimondatlan agrár jellegű nagyobb városokban találni meg. Hódmezővásárhelyen például billiárdozik a könnyű magyarba öltözött parasz legény a kávéházban, — más oldalról az is igaz, hogy ott akárhányan megszerzik előbb az érettségit és azután vonulnak ki a gazdaságra. Ellenben a mi tanyai ifjaink csak hetipiacokon jönnek a városba, akkor is csak ha beengedik őket, mert az adásvételt az öregek szeretik maguk elintézni.

Törökény kizárólag a szegedi paraszt alakját festette, ezek között nincs olyan figura, mint amilyenekről beszélünk. Szó sincs róla, a szeged-tanyai gyerek is duhaj, amíg bőséges a vére. Az erkölcsök a legutóbbi időkben jelentősen javultak, de azelőtt nem sokat tétozozott, ha bele kellett szalasztani valamelyik pajtásba a bicskát.

A kocsmá elengedhetetlen szórakozó helye, mihelyt a bajusza mered, de a városban felszegen viselkedik, akarcak a puli, aki elszakadt a szekér alól, bennrekedt az istentelen magas és sűrű házak között s mindenben akadályt, mindeniben ellenséget érez. Városban a szeged-tanyai legény óvatosan ereszkedik le egy pohár sör mellé, borhoz ritkábban. Kávéházban meg pláne fehér holló. Rendkívüli esemény szükségeltetné az ilyesmihez.

Csak künn van otthon, a szava is ott jön meg, nem úgy, mint a kisvárosi rendes alakjé, akiből házas korában nem lesz akóra bizonyos ággal rendes ember, mint a mi fiainkból. Mert ezeket a házasság szelidíti meg, akkor már sok minden nem illik. Ők maguk is reszelve gondolnak vissza egykori szelevedésekre.

Egyben hasonlít a két típus: csupa szöglet. A karjuk mintha megnőtt volna, nem tudnak vele mit csinálni, folyton kaszálnak a levegőben. A vonal művészetéhez jutnak el a legnehezebben, aminthogy ilyen lassu a fejlődésük.

Pedig valami vágy kergeti őket a fejlődés felé. Az ősi emberi ösztön ez, amely haladni szeretne, de nem tud, mert csak önmagából táplálkozik a maga típusával keveredik, sehol semmi jótékony felfrissítés, új vér, eltérő a régitől.

Az irodalomban Móricz Zsigmond látta meg őket s egyik végezte alakjainak a Turi Dani, a másik a Kerek Ferkó. Mihelyt megvan a módjuk, megnő az ambíciójuk is. Már csak akkor vallják magukat parasztnak, ha ezzel hivatkozni lehet s hozzá ragaszkodhat az a kifejezéshez egy sereg hold földet, mintha csak azt mondanák:

— Látod, te girhes városi, ilyen paraszt vagyok én. Ha akarom, száz fekete-kávét rendelek egyszerre, nem úgy mint te, akit akkor éhezettek ki, amikor kedvem szottyan hozzá.

Vizsont urnak még nem meri magát titulálni, a fogalom belülről misztikus neki, csak a külső jelenségeit látja. Az ura hivatalban ül és végrehajtja a törvényeket. Letagadhatatlan a szemükben, hogy az másféle ember, Isten a megmondhatója, mi ő, talán hogy tejeskávét reggelizik s törülközővel fésülködik.

A nagyobb vagyon, vagy más körülmény néha valóban feljebb sodorja néhány fokkal a föld gyermekét, akin ekkor látszik meg legjobban a szarmazása. Hasztalan minden igyekezete, képtelen védekezni, hiszen nem az akaratán, jószándékan mulik bármi, hanem belső, titkos fejlődési törvények n.

De mint mindenki, ő is előre tör. Néha megtáálja a maga alkalmas keveredési formáját s akkor az unokájából már lesz valami. Addig halad a törekvésében külsőségeket majmol, elhagyja az ősi viseletet s azt hiszi, hogy ő fejlődött, mikor bőrkabátot huz, pedig csak a városi nép tért hozzá látogatónak a volt előkelő holmival, tévedésből városba való ruházattal.

nak használván azt, amit a gazdaság, meg a földbirtokos nép kocsin-utaztában hord.

Tanulni azonban nem tanul s így a fejlődése teljesen reménytelen. Mégis hozzá akar szólni mindenhez, néha talán egész tisztességes felbuzdulások fogják meg a lelkét, de gyenge a kivitelükhöz épp úgy, mint a kritikához. Szereti halgatni a szónoklatokat, azért rosszabb a hazaárulónál az, aki izgató beszédet intéz hozzájuk, ártó olvasnivalót juttat a kezükbe. Ez nekik mind szentírás és szent egyszerűségeket gyerekszerűen olyan irányba terelni, amilyen befolyás éppen a közelükbe férködik. Példát adó hősök épp úgy válnak belőlük, mint rablógyilkosok, ezért nem ők a rosszabbak.

Valamit cselekednie kell mindenkinek, Istenem, mit cselekedhetnek ők! Nem tanultak, nem tudnak semmit. Irodalom, képzőművészet ismeretlen fogalmak. Könyvekkel, festményekkel, szobrokkal nem dőlhözhatnak, adják hát a köznek a saját lényegüket, amire tanítottak, a bombát.

A háború hősei jobbára csendes szavú, s szerény viselkedésű emberekké váltak, Doberdó megritkította a sűrű vért, de ezek a kölykök azt hi zik, hogy ők elmaradtak valamitől s beugranak sötét lelkű vezetőknek, akik szeretnének munka nélkül jól élni, vagy intelligencia-mentes agyukban elképzelték valami pompás poiciót. Csak úgy, egyszerűen dobunk — lehetőleg dobunk másokkal — néhány bombát, azoktól megijed az egész világ, a zsidók könnyörögve ajánlják fel a vagyonukat s mi leszünk az urak.

Pedig hiába haragszanak a zsidóra, ami az anyagi boldogulást és a konjunktúrák kihasználását jelenti, ők rosszabbak nálánál.

(Sz.)

Széchenyi Mozi

Telefon: 16—33. Igazgató: Dr. Varsányi Elemér.

Vasárnap, január hó 13-án

A világirodalom gyöngye!

Selma Lagerlöf

világhírű regénye:

Az iramszarvas csodája

A szezon tűnemenyes szépségű attrakciója
6 felvonásban. — A főszerepben:

Olaf Nielsen,
a svéd PETROVICH SZVETISZLÁV.

Azonkívül:

ÉLŐ BABÁK

Kitűnő vigjáték 2 felvonásban.

Előadások: Vasárnap 3, 5, 7 és 9 órakor.

Hétfőtől

Az ismeretlen szerető

Csak felnőtteknek!

REKLÁM ÁR!

Egy pár jó meleg téli gyermekharisnya — amíg a készlet tart — csak

2600 korona.

Kapható: Weiszfeiler Móránál,
Tisza Lajos-körút, Püspök-bazár.
Irodista kisasszonytól és kifizetőt felvesz.

Telefon: Igazg. 455. **Korzó Mozi** Telefon: Pénztár 1185.
Január 12., 13-án, szombaton, vasárnap
Az eleven ördög.
Regényes történet 5 felvonásban.
Főszerepben: Constance Dinny és Mark Smith.
Azonkívül:
A szerelem iskolája.
Vigjáték 4 felvonásban.
Főszerepben: LIA LEE és WALACE REID.
Előadások kezdete: 3, 5, 7 és 9 órakor.

világáért sem. A többi betegek kíváncsian és tiszteltteljesen, csufondárosan és kárörvendően fogták körül, egy idősokkos baka a mankóját emelte rá, egy kleptomániakus gyorsan elkapta kezéből a sapkát és a saját fejébe nyomta.

Nagy kavargás támadt, egy maniákus borbély, aki a világ megváltásán dolgozott már több mint három esztendeje, hirtelen előugrott és öklével fenyegette az új jövevényt, aki szelid minden gyászának és szenvedésnek okozója és most ide merészkedett, hogy az egyetértés és fölvilágosodás e komoly hajlékának nyugalomát és békéjét is földolja.

Ebben a pillanatban ért föl a konyhából Mihály, aki döngő léptekkel tartott a zajongó és ugráló csoport felé. Sámsoni erejű karjaival széttört közöttük, szeliden, de ellenmondást nem tűrő határozottsággal. Jámor és kedves bikának tetszett, amint szelidkeekkel játszadozik. Azután megállott a magasrangu tiszt előtt, aki ott remegett megroskadt inakkal, meredt szemekkel, tanácstalanul, elhagyottan, mint egy megvert, eltévedt, kitett nagy gyermek, szegény. Mihály ránézett végelentül egyszerű és komoly kék tekintetével és megismerte benne három év előtti századparancsnokát, aki agyon akarta lövni, mint engedetlen.

Mihály megfogta a beteg tiszt kezét, végigsimította a homlokát, szépen leülte a padra és egy óráig fölényével és egy szent nyugalomával mondogta neki:

— Tesi, ne féj, én nem bánthatlak! Vártam, hogy eljössz ide, tudom, hogy itt nem fogsz vétkezni többé és az Isten irgalmas lesz hozzád! Addig is békesség veled!

És Mihály, a kopott katonazubbonyban, földellen fölvel, szeliden és ijedően mosolyogva megindult a konyha felé.